

УДК 930.2+719

<https://doi.org/10.17721/2524-048X.2020.16.9>**Олексій Присяжнюк**

кандидат історичних наук, доцент
Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,
Одеса, Україна

ПЕРШИЙ АНГЛІЙСЬКИЙ ЗАКОН ПРО ОХОРОНУ СТАРОДАВНІХ ПАМ'ЯТНИКІВ

Анотація. Появі першого спеціального закону про пам'ятники старовини передувала довга стадія вивчення та систематизації знань про пам'ятники історії та культури. Закон про охорону стародавніх пам'ятників 18 серпня 1882 року був першим подібного роду актом парламенту Сполученого Королівства Великої Британії та Ірландії.

Закон містить список з перших 68 пам'ятників або місць їх розташування, які були захищені законодавством. Текст закону складається з 11 пунктів. Аналіз пунктів 2, 3 і 11 надає нам можливість сформулювати саме поняття «пам'ятник», що міститься в ньому, а також розглянути види стародавніх пам'ятників, які виділяються законом. Пам'ятниками старовини вважаються: будинки, будівлі та інші споруди, що знаходяться на поверхні землі або під землею, а також печери і зони археологічних розкопок, а також місцезнаходження таких будинків, будівель та інших споруд, а також печер і зон археологічних розкопок. Всі складові елементи та конструкції пам'ятника вважаються його частинами. Місцезнаходження пам'ятника включає в себе не тільки ділянку землі, на якій він знаходиться, але й прилеглу до нього територію.

Умисне руйнування або псування охоронюваних пам'яток тягне за собою кримінальну відповідальність у вигляді позбавлення волі на строк до одного місяця і штрафу. Втім, кримінальна і фінансова відповідальність покладається тільки на осіб сторонніх, а власник пам'ятника не підлягає ніякому покаранню за будь-яку дію, що він може зробити зі своїм майном.

Пункти закону вперше регулюють державний облік пам'яток. Такий облік передбачає виявлення пам'яток, обстеження та визначення їх цінності, включення в список охоронюваних, інформування власника або орендаря пам'ятника про включення даного об'єкту в список тощо.

Закон про охорону стародавніх пам'ятників 1882 року став одним з найважливіших результатів комплексу суспільно-політичних реформ вікторіанської Англії. Стислість Закону 1882 року не дозволяла охопити всі стародавні пам'ятники, у зв'язку з чим він виконував роль джерела права лише частково. В даний час у Великобританії немає єдиного законодавчого акту про охорону і використання пам'яток історії та культури. Після названого акту 1882 року до середини ХХ століття були прийняті та діяли ще кілька законів, присвячених різним аспектам охорони пам'яток. Однак основні положення, що регулюють дану сферу суспільних відносин були закладені ще наприкінці ХІХ століття.

Ключові слова: пам'ятник, пам'ятка, закон, охорона пам'яток, збереження, національна спадщина, зони археологічних розкопок.

Постановка проблеми. Необхідність подальшого вдосконалення вітчизняного законодавства щодо охорони та використанні пам'яток давнини та пам'ятників історії вимагає вивчення досвіду витоків та основних етапів правового регулювання цієї галузі суспільних відносин в інших країнах. Таке

регулювання має свою довгу історію. Появі першого спеціального закону про пам'ятники старовини передувала довга стадія вивчення та систематизації знань про пам'ятники історії та культури англійськими антикваріями XVI-XVII століть та членами «Товариства антикварів Лондона». Ще з початку XVIII століття в Англії помітно проявився інтерес суспільства до пам'ятників давнини та середньовіччя. Тоді ж почалася публікація описів найбільш значних пам'ятників, що потребують охорони. У 1877 році було засновано «Товариство захисту старовинних будівель», яке стало першою організацією з охорони та реставрації архітектурної спадщини Британії.

Актуальність та новизна розвідки полягає в тому, що вперше запропонований авторський переклад тексту Закону 1882 року та надана його комплексна характеристика.

Метою статті є структурно-системний аналіз першого англійського закону про охорону стародавніх пам'ятників 18 серпня 1882 року.

Стан дослідження. Джерельною базою статті є безпосередньо текст Закону про охорону стародавніх пам'ятників (Ancient Monuments Protection Act) 1882 року, який розміщено на офіційному порталі громадських загальних актів Сполученого королівства [4].

Для створення загального уявлення про співвідношення теорії та практики в законотворчій діяльності вікторіанської епохи була використана праця Г. С. Аракеяна [1]. Фактичний матеріал щодо сьогоденного стану правової охорони пам'яток Великої Британії був наданий статтею О. М. Домріна [2]. Внесок Джона Леббока в розвиток британської історичної науки автори оцінюють діаметрально протилежно. Так, монографія Марка Паттона проникла високою пошаною до діяльності науковця, політика та бізнесмена [7], а О. О. Нікішенков досить критично характеризує його внесок [3].

Виклад основного матеріалу. Закон про охорону стародавніх пам'ятників (Ancient Monuments Protection Act) 18 серпня 1882 року був першим подібного роду актом парламенту Сполученого Королівства Великої Британії та Ірландії. Він був запропонований депутатом Палати громад від Ліберальної партії, відомим археологом та ентомологом Джоном Леббоком, 1-м бароном Евбері. Джон Леббок вніс значний вклад в розвиток британської археології, зокрема, одним з перших запропонував періодизацію археологічних пам'ятників кам'яного століття, розділивши кам'яний вік на палеоліт і неоліт. Інтереси Дж. Леббока були зосереджені в основному на теорії еволюції та на реконструкції первісної історії з використанням археологічного й етнографічного

матеріалу [7, р. 28-30]. Незважаючи на те, що його твори не відрізнялися теоретичною глибиною, а багато положень його робіт представляють сьогодні тільки історіографічний інтерес, необхідно відзначити його значну роль в утвердженні еволюціоністської програми в антропології. Як зазначає О. О. Нікішенков, Дж. Леббок «завдяки своєму ентузіазму і високому положенню в суспільстві та офіційних академічних установах, зробив, мабуть, не менше, ніж Тайлор, для того, щоб ідея соціокультурної еволюції завоювала помітне місце в суспільній свідомості, заповненій релігійними і расистськими стереотипами, а також утвердилася в досить консервативному академічному середовищі» [3, с. 88].

Після низки невдалих спроб закон нарешті то був прийнятий, ставши ознакою поступової зміни громадської думки в сторону встановлення відповідальності державної влади за охорону національної спадщини Королівства [5, р. 482]. Ухвалення закону було визнанням суспільством необхідності участі державної урядової адміністрації в охороні стародавніх пам'ятників.

Закон 1882 року містить список з перших 68 пам'ятників або місць їх розташування, які були захищені законодавством. Цей список відбив наукові інтереси його творця і до переліку пам'яток потрапили, перш за все, пам'ятники первісної та давньої історії Британії. Список охоплював деякі з найвідоміших місць в країні, а також деякі з тих, що, як вважалося, перебували в зоні особливого ризику в той час.

На території Англії значилося двадцять шість пам'ятників в 10 графствах, включаючи сім в Уїлтширі. Уельські пам'ятники були представлені трьома найменуваннями по одному з північного, південного та західного Уельсу.

На території Шотландії був позначений двадцять один пам'ятник, більшість з яких є доісторичними місцями. Два з них відносяться до епохи неоліту, п'ять – до бронзового віку, вісім – до залізного віку і шість – з раннього християнського або піктського періодів, хоча два з доісторичних каменів також мають помітні ранньохристиянські доповнення.

У 1882 році вся Ірландія була під британською адміністрацією, на її території законом було виділено вісімнадцять пам'ятників. В подальшому законодавстві Ірландії використовувалася термінологія «історичні пам'ятники», яка продовжує використовуватися в Північній Ірландії. Три місця зі списку знаходяться в Північній Ірландії, одне в графстві Арма і два в графстві Даун. П'ятнадцять об'єктів, що знаходяться в даний час в Ірландській Республіці, охороняються Службою національних пам'яток та включають два об'єкти

всесвітньої спадщини. Як і у випадку з Англією та Уельсом, вибір пам'ятників 1882 року був в переважній більшості зосереджений на доісторичних місцях, хоча в даний час існує невизначеність щодо віку багатьох місць [5, р. 477].

Текст закону складається з 11 пунктів: короткий вступ; право призначення Комісарів робочої Ради з охорони стародавніх пам'яток, право Комісарів на придбання давніх пам'ятників; право віддавати, передавати або заповідати стародавні пам'ятники Комісарам; Інспектори стародавніх пам'ятників; штраф за заподіяння шкоди стародавнім пам'ятникам; встановлення штрафів; опис обов'язків Комісарів робочої Ради і законів, що регулюють їх діяльність; опис прав власників стародавніх пам'ятників; додавання до Списку за рішенням Ради; визначення; список стародавніх пам'яток, до яких цей Акт застосовується [4].

Після вступної частини, де оголошується, що закон прийнятий з схвалення Її Королівської величності і парламенту, слідує Пункт 2. Право призначення Комісарів робочої Ради з охорони стародавніх пам'яток: «Власник будь-якого стародавнього пам'ятника, на який поширюється дія цього Акта, може шляхом передачі повноважень призначати Комісарів робочої Ради правоохоронцями такого пам'ятника.

У тих випадках, коли Комісари робочої Ради були призначені опікунами власника пам'ятника, вони відтепер, до тих пір, поки не отримають письмове повідомлення про зворотне від будь-якого подальшого власника, не пов'язаного таким актом, як зазначено вище, повинні охороняти такий пам'ятник. У будь-який розумний час вони самі та їхні працівники повинні мати доступ до пам'ятника з метою його огляду та здійснення таких дій і речей, які можуть знадобитися для його охорони та обслуговування.

Власник стародавнього пам'ятника, правоохоронцями якого є Комісари, повинен, за винятком випадків, прямо передбачених цим Законом, мати такі ж права по відношенню до такого пам'ятника, як якщо б Комісари були його охоронцями.

Вислови «підтримка» і «обслуговування» включають в себе огорожу, ремонт, очищення, прикриття або виконання будь-яких інших дій, які можуть знадобитися для ремонту будь-якого пам'ятника або захисту його від руйнування. Вартість підтримки і обслуговування, за умови схвалення Казначейства Її Величності, буде покрита за рахунок коштів, наданих Парламентом» [4, р. 2].

Пункт 3. Право Комісарів на придбання давніх пам'ятників.

«За згодою Казначейства Комісари робочої Ради можуть купувати на грошові кошти, що будуть для цієї мети час від часу надаватися Парламентом, будь-які стародавні пам'ятники, до яких застосовується цей Закон, а також земельні ділянки, на яких вони розташовані» [4, р. 2].

Аналіз пунктів 2, 3 і 11 надає нам можливість сформулювати саме поняття «пам'ятник», що міститься в ньому, а також розглянути види стародавніх пам'ятників, які виділяються законом 1882 року. В цілому слід констатувати, що чіткого визначення понять «пам'ятник» і «стародавній пам'ятник» текст закону не дає. Пам'ятками старовини вважаються пам'ятники, включені в список, а також інші пам'ятники, що представляють, на думку королеви, Комісарів робочої Ради і парламенту, громадський інтерес через їх історичну, архітектурну, художню чи іншу цінність. Таким чином, до пам'ятників відносяться:

1) будинки, будівлі та інші споруди, що знаходяться на поверхні землі або під землею, а також печери і зони археологічних розкопок;

2) місцезнаходження таких будинків, будівель та інших споруд, а також печер і зон археологічних розкопок.

Всі складові елементи та конструкції пам'ятника вважаються його частинами. Залишками пам'ятника вважаються «сліди або ознаки його існування в минулому». Місцезнаходження пам'ятника включає в себе не тільки ділянку землі, на якій він знаходиться, але й ту прилеглу до нього територію, яка, на думку власника або Комісарів робочої Ради є потрібною для охорони та утримання пам'ятника.

Пункт 4. Право віддавати, передавати або заповідати стародавні пам'ятники Комісарам.

«Будь-яка особа може віддати, передати або заповісти Комісарам будь-який стародавній пам'ятник, до якого застосовується цей закон, якщо існує загроза його руйнування. Буде законним для Комісарів прийняти такий дар, якщо вони вважають це за доцільне» [4, р. 2].

Пункт 5. Інспектори стародавніх пам'ятників.

«Комісари на кошти Казначейства Її Величності призначають одного або декількох інспекторів стародавніх пам'ятників, в обов'язки яких входить доповідати Комісарам про стан таких пам'яток, про найкращий спосіб їх збереження. Згідно з доповідями інспекторів можуть бути збільшені суми, надані парламентом» [4, р. 2].

Пункт 6. Штраф за заподіяння шкоди стародавнім пам'ятникам. «Якщо будь-яка особа завдає шкоди або псує будь-який стародавній пам'ятник, на який

поширюється дія цього Закону, така особа при засудженні на розсуд суду, в якому її судять, має понести одне з таких покарань:

1) сплатити будь-яку суму, що не перевищує п'яти фунтів, і на додаток до цього виплатити таку суму, яку суд може визнати необхідною з метою усунення шкоди, заподіяної злочинцем пам'ятнику;

2) бути взята під варту з каторжними роботами або без них на термін не більше одного місяця.

Власник стародавнього пам'ятника не підлягає покаранню відповідно до цього пункту в зв'язку з будь-якою дією, яку він може зробити з пам'ятником, за винятком випадків, коли Комісари робочої Ради є опікунами пам'ятника. У цьому випадку власник вважається таким, що відмовився від своїх прав власності і може розглядатися як будь-хто, хто не є власником» [4, р. 2].

Пункт 7. Встановлення штрафів. «Злочини і покарання відповідно до цього Закону переслідуються за існуючими законами, а їх встановлення підлягає порядку, передбаченому зведеними актами про юрисдикцію. Що стосується Англії, то це Закон про юрисдикцію 1879 року; що стосується Шотландії, то це Акти 1864 і 1881 років; що стосується Ірландії, то це Закон 1851 року і будь-який закон, що визначає те ж саме» [4, р. 3].

Дуже цікавими є пункти 6 та 7, які визначають відповідальність за порушення закону. Умисне руйнування або псування охоронюваних пам'яток тягне за собою кримінальну відповідальність у вигляді позбавлення волі на строк до одного місяця і штрафу до 5 фунтів компенсацією завданої шкоди або одного з цих покарань. Втім, кримінальна і фінансова відповідальність покладається тільки на осіб сторонніх, а власник пам'ятника не підлягає ніякому покаранню за будь-яку дію, що він може зробити зі своїм майном.

Пункт 8. Опис обов'язків Комісарів робочої Ради і законів, що регулюють їх діяльність. «Комісари робочої Ради повинні шануватися відповідно до їхніх посад, мати вічне правонаступництво і печатку. Вони мають право купувати або набувати в дар, заповідати або іншим чином утримувати будь-яку землю або майно або частку землі для цілей цього Закону» [4, р. 3].

Пункти 2, 4 і 8 вперше регулюють державний облік пам'яток. Такий облік передбачає виявлення пам'яток, обстеження та визначення їх цінності, включення в список охоронюваних, інформування власника або орендаря пам'ятника про включення даного об'єкту в список, направлення завірених копій списку в муніципалітети. Загальною умовою для внесення пам'ятника до списку охоронюваних є наступне: він має розглядатися не як ізольований об'єкт, а як частина ландшафту, тієї історично сформованої обстановки, в якій

він виник або з якою був історично пов'язаний. Закон покладає на Комісарів робочої Ради обов'язок складати та публікувати списки охоронюваних пам'яток. До них повинні включатися всі вже виявлені пам'ятники, а також нові. Комісари робочої Ради повинні інформувати власника пам'ятника про включення даного об'єкту в список. Вони також наділені правом виключати пам'ятник зі списку. У список можуть включатися пам'ятники, що знаходяться на «землях Корони» [5, р. 484-486].

Пункт 9. Опис прав власників стародавніх пам'ятників.

Наступні особи вважаються «власниками» пам'ятників згідно з цим Законом:

1) будь-яка особа, яка має право власності, згідно із законом або по праву справедливості, на майно, що перебуває у приватній власності, на володіння або отримання ренти і прибутку від будь-якої землі, знаходиться на такій землі давній пам'ятник чи ні;

2) будь-яка особа, яка має право, згідно із законом або по праву справедливості, на оренду землі, що є місцем розташування стародавнього пам'ятника, термін дії якої (оренди) не менше сорока п'яти років. Однак ніяка оренда не вважається правочинною орендою згідно з цим Законом, якщо орендна плата, зарезервована за нею, перевищує одну третину від повної річної вартості землі, зданої в оренду;

3) будь-яка особа, яка має право за законом або по справедливості, для своєї власної вигоди і на термін свого власного життя або життя іншої особи на володіння або отримання орендної плати та прибутку від землі будь-якого землеволодіння, що є місцем розташування стародавнього пам'ятника, якщо на цій землі розташовується маєток, термін володіння яким не менше шістдесяті років;

4) будь-яка юридична особа, будь-яка корпорація, будь-які піклувальники благодійних організацій та будь-які уповноважені або піклувальники церковних, колегіальних або інших суспільних цілей, які мають право відповідно до закону або акціонерного капіталу, в разі володіння пам'ятником або володіння землею, що є місцем розташування стародавнього пам'ятника, а також в разі оренди на земельну ділянку, яка є місцем розташування стародавнього пам'ятника, термін дії якої не менше шістдесяті років.

Якщо будь-який власник, як визначено вище, є неповнолітнім або хворою людиною, або заміжньою жінкою, опікун, комітет або чоловік, в залежності від обставин, такого власника, повинен вважатися власником згідно з цим Законом. За умови дотримання застереження, що заміжня жінка, що має право на окреме

володіння, повинна розглядатися Законом так якби вона не була заміжня» [4, р. 4-5].

Пункт 10. Додавання до Списку за рішенням Ради.

«Передбачає, що королева може, час від часу, за погодженням з Радою, оголосити, що будь-який пам'ятник старовини повинен бути внесений до списку пам'ятників, до яких застосовується цей Акт, і після цього цей Акт застосовується до такого пам'ятника в усіх відношеннях. Рішення про внесення пам'ятника до Списку, згідно з цим розділом, не вступає в силу, поки не пройде сорока днів після сесії обох палат парламенту» [4, р. 5].

Підводячи підсумки, можна сказати, що Закон про охорону стародавніх пам'ятників 1882 року став одним з найважливіших результатів комплексу суспільно-політичних реформ вікторіанської Англії. Вікторіанці з недовірою відносились до теоретичних побудов в державних справах та відводили важливе значення моральній складовій суспільно-політичного життя. Прагматичний національний темперамент, далекий від ідеологічних крайностей та доктринерства, підтримував досягнення свободи та стабільного прогресу – завоювань, підсилених економічною та торгівельною могутністю [1, с. 82]. Відповідно до загального духу історії Британії пункти Закону віддають перевагу поступовому, тактичному вирішенню нагальних задач по мірі їх виникнення.

Стислість Закону 1882 року не дозволяла охопити всі стародавні пам'ятники, у зв'язку з чим він виконував роль джерела права лише частково, в певній мірі будучи морально-політичною декларацією. Більш детальна регламентація відповідних питань здійснювалася поточними законами Англії, Шотландії та Ірландії.

Ознакою поступової трансформації громадської думки в сторону встановлення відповідальності державної влади за охорону національної спадщини Королівства було також призначення у 1882 році першого інспектора стародавніх пам'ятників, генерала Генрі Огастаса Пітт-Ріверса. Генрі Огастас Пітт-Ріверс був етнографом та археологом, засновником стратиграфічного методу в археології, одним з батьків-засновників археології як науки та творцем музею свого імені при університеті Оксфорда. Інтерес Пітт-Ріверса до археології та етнології зародився у 1850-х роках, а його кар'єра вченого складалася під час морських переходів і йшла паралельно з кар'єрою офіцера. Він був членом Етнологічного товариства Лондона (1861), Товариства антикварів Лондона (1864) і Антропологічного товариства Лондона (1865). Основні розкопки Пітт-Ріверс здійснив у 1880-90-х рр. на території Англії та Уельсу та опублікував про них ґрунтовні звіти з безліччю ілюстрацій. У

маєтках, успадкованих Г. О. Пітт-Ріверсом у 1880 році, був виявлений багатий археологічний матеріал римського та саксонського періодів. Розкопки велися більше сімнадцяти сезонів, починаючи з середини 1880-х років і закінчуючи смертю вченого [5, р. 512]. Його підхід був методичним за мірками того часу і по праву вважається першим науковим підходом до археологічної систематизації в Великобританії. Серед найважливіших методологічних інновацій було переконання вченого, що абсолютно всі артефакти (а не тільки особливо красиві й унікальні) повинні бути зібрані та каталогізовані, звідси упор на предметах повсякденного вжитку давнини. Завдяки діяльності та публікаціям Г. О. Пітт-Ріверса пішла в минуле практика британської археології, що межувала з полюванням за скарбами.

Висновки. В даний час у Великобританії немає єдиного законодавчого акту про охорону і використання пам'яток історії та культури. Після названого акту 1882 року до середини ХХ століття були прийняті та діяли ще кілька законів, присвячених різним аспектам охорони пам'яток: закони про Національний трест 1907, 1919, 1937, 1939 та 1953 рр., Закони про пам'ятники старовини 1913 та 1931 рр., Закон про планування міського та сільського будівництва 1947 року і Закон про історичні будівлі та пам'ятники старовини 1953 р. [2, с. 27]. Однак основні положення, що регулюють дану сферу суспільних відносин були закладені ще наприкінці ХІХ століття. Настільки ранній та інтенсивний розвиток законодавства про охорону пам'яток пояснюється значною активізацією громадської думки Великобританії, яка виступала за більш дбайливе ставлення до національної культурної спадщини і перш за все до пам'ятників історії та архітектури. Ці настрої були стабільними на протязі всього ХХ століття та дуже влучно сформульовані у комюніке, надрукованому в журналі англійських архітекторів в середині 1960-х років: «Позбавлена протягом довгого часу від вторгнень і бойових дій на своїй території, Британія виявилася багатшою більшості країн Західної Європи великою кількістю та різноманітністю збережених історичних районів. ... Але ми постійно руйнуємо цілі райони історичної забудови. Руйнуємо бездумно і простодушню ... забуваючи, що місто без старовинних будівель – це місто без минулого, воно схоже на людину, позбавлену пам'яті ... Руйнуємо тільки для того, аби виявити, що нові будівлі не мають й частки тієї гідності, яку несли в собі зруйновані будови. Такий стан надає в даний час ідеї збереження характер надзвичайної важливості» [6, р. 129].

Список використаних джерел та літератури:

1. Аракелян Г. С. Соотношение теории и практики в деятельности политиков викторианской Англии / Г. С. Аракелян // Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта. Сер.: Гуманитарные и общественные науки. – 2017. – № 3. – С. 81-87.
2. Домрин А. Н. Охрана памятников истории и культуры в Великобритании / А. Н. Домрин // Правовая охрана памятников истории и культуры в зарубежных странах: Сб. науч. тр. – М.: РАН. ИНИОН; Ин-т законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве РФ, 2005. – С. 26-42.
3. Никишенков А. А. История британской социальной антропологии / А. А. Никишенков. – СПб.: Издательство Санкт-Петербургского университета, 2008. – 496 с.
4. Ancient Monuments Protection Act 1882. UK Public General Acts. 45 & 46 Vict. Ch. 73. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Vict/45-46/73/contents/enacted> (last access: April 24, 2020)
5. Barton R. The X Club: Power and Authority in Victorian Science / R. Barton. – Chicago: Chicago University Press, 2018. – 604 p.
6. Conservation areas: Preserving the architectural and historic scene // A survey by the Civic Trust. The architects' journal. – 1967. – №1. – P. 129-139.
7. Patton M. Science, politics, and business in the work of Sir J. Lubbock: a man of universal mind / M. Patton. – Aldershot: Ashgate, 2007. – 284 p.

References:

1. Arakelyan, G. S. (2017) Sootnoshenie teorii i praktiki v deyatel'nosti politikov viktorsianskoj Anglii. *Vestnik Baltijskogo federal'nogo universiteta im. I. Kanta. Ser.: Gumanitarny`e i obshhestvenny`e nauki.* 3, 81-87.
2. Domrin, A. N. (2005) Okhrana pamyatnikov istorii i kul'tury` v Velikobritanii. *Pravovaya okhrana pamyatnikov istorii i kul'tury` v zarubezhny`kh stranakh.* 26-42.
3. Nikishenkov, A. A. (2008) *Istoriya britanskoj soczial`noj antropologii.* Sankt-Peterburg: Izdatel'stvo Sankt-Peterburgskogo universiteta.
4. *Ancient Monuments Protection Act 1882.* UK Public General Acts. 45 & 46 Vict. Ch. 73. Retrieved from <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Vict/45-46/73/contents/enacted>.
5. Barton, R. (2018) *The X Club: Power and Authority in Victorian Science.* Chicago: Chicago University Press.
6. *Conservation areas: Preserving the architectural and historic scene.* A survey by the Civic Trust (1967). The architects' journal. 1, 129-139.
7. Patton, M. (2007) *Science, politics, and business in the work of Sir J. Lubbock: a man of universal mind.* Aldershot, Ashgate.

Oleksii Prysiazhniuk, Ph.D. (History), Associate Professor
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynskiy
Odesa, Ukraine

THE FIRST ENGLISH ANCIENT MONUMENTS PROTECTION ACT

Abstract. *The advent of the first special antiquity law was preceded by a long stage of studying and organizing knowledge about historical and cultural monuments. The Ancient Monuments Protection Act of 18 August 1882 was the first of its kind by an Act of the United Kingdom of Great Britain and Ireland.*

The Act lists the first 68 monuments or sites that have been protected by law. The text of Act consists of 11 paragraphs. The analysis of paragraphs 2, 3 and 11 gives us the opportunity to formulate the very concept of a «monument» contained therein, as well as to consider the types of

ancient monuments that are distinguished by law. The Ancient Monuments are: houses, buildings and other structures located on the surface of the earth or underground, as well as caves and zones of archaeological sites and location of such houses, buildings and other structures, as well as caves and zones of archaeological sites. All the constituent elements and structures of the monument are considered to be its parts. The location of the monument includes not only the area of land on which it is located, but also the surrounding zones.

Deliberate destruction or deterioration of protected monuments entails criminal liability in the form of imprisonment for up to one month and a fine. However, criminal and financial responsibility rests solely with outsiders. The owner of the monument is not punished for any action he may take on his property.

Paragraphs of Act for the first time regulate the state registration of monuments. Such registration involves the identification of monuments, surveys and determining their value, inclusion in the list of protected, informing the owner or tenant of the monument about the inclusion of this object in the list etc.

The Ancient Monuments Protection Act of 1882 was one of the most important results of a set of socio-political reforms in Victorian England. The brevity of the 1882 Act made it impossible to cover all the ancient monuments, which made it only partly a source of law. Currently, there is no single legislative act in the UK on the protection and use of historical and cultural monuments. After the act of 1882 by the middle of the 20th century were adopted and enforced several laws on various aspects of the protection of monuments. However, the main provisions governing this area of social relations were laid in the late nineteenth century.

Key words: *monument, memorial, law, protection of monuments, preservation, national heritage, archaeological sites.*

Надійшла до редколегії 17.04.2020